

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 06.11.2025 Tarihli Kararı Işığında İrade Beyanında Bulunma Borcuna İlişkin İlâmların ve İlâm Niteliğindeki Arabuluculuk Anlaşma Belgelerinin İcrası Sorunu^(*)

*The Enforcement of Judgments and Mediation Settlement Agreements Having
the Effect of a Judgment Concerning Obligations to Make a Declaration of
Intent in Light of the Decision of the 12th Civil Chamber of the Court of
Cassation Dated 6 November 2025*

Cemil SİMİL

Doçent Doktor

*İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı*

Anahtar Kelimeler

İrade Beyanında
Bulunma Borcu,
İcra ve İflâs
Kanunu'nun 30.
Maddesi,
Arabuluculuk Anlaşma
Belgesi,
İlâm Niteliğinde Belge,
Yargıtay 12. Hukuk
Dairesi.

Öz

Bu çalışmada, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 06.11.2025 tarihli kararı çerçevesinde, irade beyanında bulunma borcuna ilişkin ilâmların ve ilâm niteliğindeki arabuluculuk anlaşma belgelerinin İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre icrasının mümkün olup olmadığı incelenmektedir. İsviçre Federal Usûl Kanunu'nun 344. maddesi ile Alman Medenî Usûl Kanunu'nun 894. maddesine göre, borçlu irade açıklamasında bulunmaya mahkûm edilmişse, hüküm kesinleştiği anda açıklama yapılmış sayılır. Burada irade beyanına ilişkin hüküm, inşai niteliği haiz bir hüküm olmayıp, eda hükmü olarak kabul edilir. Türk hukukunda, İsviçre ve Alman hukukunda olduğu gibi özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle hukukumuzda irade beyanında bulunma borcu içeren bir ilâmın İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre icrasının sağlanması gerekir.

Arabuluculuk anlaşma belgeleri belirli koşulları taşıması durumunda ilâm niteliğinde belgelerden sayılır. Kira ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişlidir. Kira ilişkisinden kaynaklanan bir uyuşmazlığa ilişkin arabuluculuk anlaşma belgesi de ilâmlı icranın dayanağını oluşturabilir. Bu çerçevede, kira sözleşmesi yapma borcunun da arabuluculuğa elverişli olduğu ve bu konudaki arabuluculuk anlaşma belgesinin ilâmlı icranın dayanağını oluşturabileceği kabul edilmelidir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 343. maddesinin irade beyanında bulunma borçlarına ilişkin ilâm niteliğindeki belgelere dayalı ilâmlı icra takiplerinde uygulanamaması, bu belgelere dayalı ilâmlı takip başlatılmasına engel değildir.

Keywords

Obligation to Make a
Declaration of Intent,
Article 30 of the Code
of Enforcement and
Bankruptcy,
Mediation Settlement
Agreement,
Document Having the
Effect of a Judgment,
12th Civil Chamber of
the Court of Cassation.

Abstract

This study examines, within the framework of the decision of the 12th Civil Chamber of the Court of Cassation dated 6 November 2025, whether judgments concerning obligations to make a declaration of intent and mediation settlement agreements having the effect of a judgment may be enforced under Article 30 of the Code of Enforcement and Bankruptcy. Under Article 344 of the Swiss Civil Procedure Code and Article 894 of the German Code of Civil Procedure, where the debtor has been ordered to make a declaration of intent, the declaration is deemed to have been made once the judgment becomes final. In this context, a judgment concerning a declaration of intent is not regarded as a constitutive judgment, but as a judgment ordering performance. Turkish law contains no special provision comparable to those found in Swiss and German law. Therefore, under Turkish law, a judgment containing an obligation to make a declaration of intent must be enforced pursuant to Article 30 of the Code of Enforcement and Bankruptcy.

^(*) Araştırma Makalesi.
Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 04.06.2026, Kabul Tarihi: 08.07.2026.

Mediation settlement agreements are regarded as documents having the effect of a judgment where they satisfy the statutory requirements. Disputes arising from lease relationships are suitable for mediation. A mediation settlement agreement concerning a dispute arising from a lease relationship may therefore constitute the basis for judgment enforcement proceedings. In this framework, it should also be accepted that an obligation to conclude a lease agreement is suitable for mediation and that a mediation settlement agreement concerning such an obligation may constitute the basis for judgment enforcement proceedings. The fact that Article 343 of the Code of Enforcement and Bankruptcy cannot be applied in judgment enforcement proceedings based on documents having the effect of a judgment concerning obligations to make a declaration of intent does not prevent the initiation of judgment enforcement proceedings based on such documents.

Extended Summary

In its decision dated 6 November 2025, numbered 2025/6239 E. and 2025/7199 K., the 12th Civil Chamber of the Court of Cassation concluded that the second paragraph of Article 30 of the Code of Enforcement and Bankruptcy is a means of pressure intended only to ensure that the debtor performs a physical act, and that it cannot be used to compel the debtor to express legal intent. The Chamber further held that the compulsory enforcement of an obligation arising from a promise to conclude a contract, namely a preliminary contract, is possible only through a court judgment. According to the Chamber, where the debtor refrains from signing the contract, the creditor may bring an action for specific performance and request that the debtor's declaration of intent be substituted by the court's judgment. Judgments rendered in this respect are, in the Chamber's view, constitutive judgments. The 12th Civil Chamber of the Court of Cassation held that a mediation settlement agreement merely documents a promise made by the parties and does not contain a constitutive judgment of a court. For this reason, it accepted that the debtor cannot be compelled to conclude a lease agreement by initiating enforcement proceedings on the basis of a mediation settlement agreement containing such a provision. Accordingly, it concluded that the enforcement proceedings initiated against the debtor should be annulled.

This study examines, within the framework of the decision of the 12th Civil Chamber of the Court of Cassation dated 6 November 2025, whether judgments concerning obligations to make a declaration of intent and mediation settlement agreements having the effect of a judgment may be enforced under Article 30 of the Code of Enforcement and Bankruptcy. Under Article 344 of the Swiss Civil Procedure Code and Article 894 of the German Code of Civil Procedure, where the debtor has been ordered to make a declaration of intent, the declaration is deemed to have been made once the judgment becomes final. In this context, a judgment concerning a declaration of intent is not regarded as a constitutive judgment, but as a judgment ordering performance. Turkish law contains no special provision comparable to those found in Swiss and German law. Therefore, under Turkish law, a judgment containing an obligation to make a declaration of intent must be enforced pursuant to Article 30 of the Code of Enforcement and Bankruptcy. An obligation to make a declaration of intent is one of the obligations that can be performed only by the debtor personally. Within the scope of Article 30 of the Code of Enforcement and Bankruptcy, the obligation may concern a declaration of intent, just as it may concern a physical act to be performed personally by the debtor. For this reason, the approach of the 12th Civil Chamber of the Court of Cassation, which confines coercive imprisonment under Article 30 of the Code of Enforcement and Bankruptcy to obligations involving the "performance of a physical act", is not correct. In terms of being subject to compulsory enforcement, there is no difference between the personal performance of a physical act by the debtor and the performance of an obligation to make a declaration of intent.

Mediation settlement agreements are regarded as documents having the effect of a judgment where they satisfy the statutory requirements. Disputes arising from lease relationships are suitable for mediation. A mediation settlement agreement concerning a dispute arising from a lease relationship may therefore constitute the basis for judgment enforcement proceedings. In this framework, it should also be accepted that an obligation to conclude a lease agreement is suitable for mediation and that a mediation settlement agreement concerning such an obligation may constitute the basis for judgment enforcement proceedings. Under Turkish law, it is generally accepted that mediation settlement agreements concerning the performance of an act may be enforced under Article 30 of the Code of Enforcement and Bankruptcy. However, it is also stated that, in respect of obligations concerning acts

that must be performed personally by the debtor, it is not possible to compel the debtor through compulsory enforcement or to apply coercive imprisonment for this purpose. In that case, in judgment enforcement proceedings initiated on the basis of a document having the effect of a judgment concerning an act that must be performed personally by the debtor, it is likewise not possible to secure actual performance indirectly by exerting pressure on the debtor.

The fact that Article 343 of the Code of Enforcement and Bankruptcy cannot be applied in judgment enforcement proceedings based on documents having the effect of a judgment concerning obligations to make a declaration of intent does not prevent the initiation of judgment enforcement proceedings based on such documents. The debtor's refusal to perform despite the enforcement order does not require the annulment of the proceedings. The problem here does not lie in the legal basis of the proceedings, but in the insufficiency of the compulsory enforcement sanction. A creditor whose enforcement proceedings remain ineffective may claim damages from the debtor. For this reason, instead of the approach of the 12th Civil Chamber of the Court of Cassation requiring the annulment of the enforcement proceedings, we are of the opinion that an interpretation recognizing the existence of the right to initiate enforcement proceedings is more compatible both with the structure of judgment enforcement proceedings and with the purpose underlying the enforceability granted to mediation settlement agreements.

GİRİŞ

Türk hukukunda irade beyanında bulunma borcuna ilişkin mahkeme hükmünün doğrudan borçlunun irade beyanının yerine geçeceğine dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak da irade beyanında bulunma borcuna ilişkin ilâmların ve ilâm niteliğindeki arabuluculuk anlaşma belgelerinin İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre icrasının mümkün olup olmadığı önemli bir sorudur. Çalışmada bu soru, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 06.11.2025 tarihli kararı ışığında cevaplanmaya çalışılmaktadır.

I. YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ'NİN 06.11.2025 TARİH, 2025/6239 ESAS VE Y025/7199 KARAR SAYILI KARARI

“MAHKEMESİ: Tekirdağ Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi Yukarıda tarih ve numarası yazılı Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın müddeti içinde temyizen tetkiki borçlu tarafından istenmesi üzerine bu işle ilgili dosya daireye gönderilmiş olup, dava dosyası için Tetkik Hakimi [...] tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve dosya içerisindeki tüm belgeler okunup incelendikten sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Sair temyiz itirazları yerinde değil ise de;

Arabuluculuk anlaşma tutanağına dayanılarak başlatılan ilamlı takipte, borçlunun icra mahkemesine başvurusunda; sair şikayetleri ile birlikte mülkiyet hakkını kısıtlar şekilde icra takibi ile kira sözleşmesi yapmaya zorlanamayacağını ileri sürerek takibin iptaline karar verilmesini istediği, İlk Derece Mahkemesince; şikayetin reddine, borçlunun istinaf başvurusun da Bölge Adliye Mahkemesince; esastan reddine karar verildiği anlaşılmıştır.

Alacaklının, ilamlı icra takibi yapabilmesi için, elinde bir mahkeme ilamı veya kanunların mahkeme ilamı niteliğinde saydığı bir belgenin bulunması gerekir.

İlamdan başka açık kanun hükümleriyle bazı belgeler ilam niteliğinde kabul edilmiştir. İlam niteliğindeki bu belgeler, İİK'nın 38. maddesinde veya özel kanunlarda belirtilmiştir. Gerek İİK'da belirtilsin gerekse de özel kanunlarda belirtilsin, ilam niteliğinde olan bu belgeler ilamların icrası hakkındaki hükümlere tabidir.

Özel kanunlarda belirtilen ilam niteliğinde belgelerden biri de 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/2. maddesi gereğince icra edilebilirlik şerhi içeren anlaşma belgesidir. Bir başka deyişle söz konusu belgenin ilam niteliğinde belge sayılmasının koşulu icra edilebilirlik şerhi verilmesidir. Pek tabidir ki; bu durum bahsi geçen şerhi içeren belgenin her koşulda ilamlı takibe konu edileceği anlamına gelmez. Bir başka ifadeyle, ilamlı takibe konu edilmesi halinde yapılacak şikayet üzerine takibin iptaline karar verilemeyeceği sonucuna varılamaz. Zira her mahkeme ilamı da ilamlı takibe konu edilememektedir. Örneğin; eda hükmü içermemesi halinde mahkeme ilamı da ilamlı icra takibine konu edilemez.

Somut olayda takibe konu edilen icra edilebilirlik şerhi içeren ve tarafları [...] ve [...] olan 25.12.2023 tarihli anlaşma belgesinin 1. maddesinde "Taraflar 1.01.2024 tarihi itibarıyla aylık kira bedelinin 10.000,00 TL (onbinTL) olmasını, 1.01.2025 tarihinden itibaren ise aylık 13.500,00 TL, 1.01.2026 tarihinden ve takip eden dönem başlarında kira bedelinin tûfe oranında artırılmasını ve kiracısı [...], tahliye tarihine kadar kefilinin ise [...] olması hususunda anlaşmışlardır.

Taraflar bu anlaşmaya uygun olarak yeni bir kira sözleşmesi düzenlemeyi de kabul etmektedirler [...]" şeklinde hüküm bulunduğu, bu belgeye dayalı olarak [...] tarafından [...] aleyhine anlaşma belgesinde kararlaştırılan yeni tarihli kira sözleşmesi düzenlenmesi edimi yönüyle başlatılan icra takibinde borçluya örnek 4-5 no.lu ödeme emri tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

2004 sayılı İİK'nın 30/1. maddesinde; 'Bir işin yapılmasına mütedair ilam icra dairesine verilince icra memuru 24'üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya ilamda gösterilen müddet içinde ve eğer müddet tayin edilmemişse işin mahiyetine göre başlama ve bitirme zamanlarını tayin ederek işin yapılmasını emreder.' hükmüne yer verilmiştir. İİK'nın 30/II maddesi ise bir işin yapılmasına ilişkin ilamların nasıl icra edileceğini düzenler. Bu maddeye göre, yapma borçları ifa şekilleri açısından şahsa bağlı olmayan işler (borcun konusu olan iş, borçlunun kişisel özelliklerini gerektirmiyorsa - örneğin bir duvarın örülmesi edimi- borçlu tarafından yapılmaması durumunda, masrafı borçludan tahsil edilmek üzere üçüncü bir kişiye yaptırılabilir) ve şahsa bağlı olan işler (borcun sadece borçlu tarafından yapılabilecek nitelikte olması durumunda - örneğin bir ressamın tablo yapması edimi- borçlunun edimi yerine getirmeye zorlanması para cezası ve tazyik hapsi gibi yaptırımlarla sağlanır) şeklinde iki temel kategoriye ayrılır.

İcra takibinin konusu olan 'kira sözleşmesi yapma borcu', borçlunun bizzat rıza göstermesi, imzalaması ve bu imzayla bir hukuki işlem iradesini açıklaması gereken bir eylemdir. Bu edim, paranın tahsili, taşınır veya taşınmazın teslimi gibi fiziksel olarak gerçekleştirilebilen edimlerden köklü bir şekilde ayrılır. İİK m. 30/II'nin öngördüğü tazyik hapsi, borçlunun sadece fiziksel bir eylemi yerine getirmesini sağlamak için bir baskı aracıdır. Bu yaptırım, borçlunun hukuki iradesini zorla beyan etmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz.

Diğer taraftan, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 15/4 maddesinde 'Niteliği gereği yargısal bir yetkinin kullanımı olarak sadece hakim tarafından yapılabilecek işlemler arabulucu tarafından yapılamaz.' şeklinde düzenleme mevcuttur.

Sözleşme yapma vaadi (ön sözleşme) borcunun cebri icrası ancak ve ancak bir mahkeme kararı ile mümkündür. Eğer borçlu sözleşmeyi imzalamaktan kaçınırsa, alacaklı (kiracı), mahkemeden aynen ifa davası açarak borçlunun iradesinin mahkeme hükmüyle ikame edilmesini talep edebilir. Bu tür bir mahkeme kararı, inşai hüküm niteliğindedir; yani yeni bir hukuki durum (sözleşmenin kurulmuş olması) oluşturur. İcra Dairesi, bu tür bir inşai yetkiye sahip değildir. Arabuluculuk tutanağı, tarafların sadece bir vaadini belgelemektedir; mahkemenin inşai hükmünü içermemektedir. Bu nedenle, bu yönde hüküm içeren arabuluculuk anlaşma belgesine dayalı icra takibi başlatılarak borçlu kira sözleşmesi yapmaya zorlanamaz.

O halde, İlk Derece Mahkemesince; şikayetin kabulü ile borçlu hakkındaki takibin iptaline karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz olup, bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ:

Borçlunun temyiz itirazlarının kısmen kabulü ile yukarıda yazılı nedenlerle 5311 sayılı Kanun ile değişik İİK'nın 364/2. maddesinin göndermesiyle uygulanması gereken 6100 sayılı HMK'nın 373/1. maddesi uyarınca, istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Tekirdağ Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi'nin 9.05.2025 tarih ve 2025/2 18... /721 Karar sayılı kararının KALDIRILMASINA, Çanakkale İcra Hukuk Mahkemesi'nin 28.11.2024 tarih ve 2024/6 81... /882 Karar sayılı kararının BOZULMASINA, peşin alınan harcın istek halinde iadesine, dosyanın İlk Derece Mahkemesi'ne, kararın bir örneğinin de, Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 06.11.2025 gününde oybirliğiyle karar verildi.”¹.

II. KARARDA TARTIŞILAN HUSUSLAR

Arabuluculuk anlaşma belgesinin 1. maddesinde taraflar “[...] anlaşmaya uygun olarak yeni bir kira sözleşmesi düzenlemeyi” kabul etmişlerdir. Taraflardan birisinin yeni kira sözleşmesini düzenlemekten kaçınması üzerine diğer tarafa “anlaşma belgesinde kararlaştırılan yeni tarihli kira sözleşmesi düzenlenmesi edimi yönüyle başlatılan icra takibinde örnek 4-5 numaralı ödeme² emri” tebliğ edilmiştir. Borçlu “...icra takibi ile kira sözleşmesi yapmaya zorlanamayacağını ileri sürerek takibin iptaline karar verilmesini...” talep etmiştir.

Kararda tartışılan başlıca husus, irade beyanında bulunma borcuna ilişkin ilâm ve ilâm niteliğindeki arabuluculuk anlaşma belgesinin İcra ve İflâs Kanunu (İİK) m. 30'un kapsamında icrasının mümkün olup olmadığıdır.

III. İRADE BEYANINDA BULUNMA BORÇLARINA İLİŞKİN İLÂMLARIN İCRASINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Borcun konusunu oluşturan edim verme, yapma ve yapmama şeklinde tezahür eder³. Borçlunun yükümlü olduğu davranış bir şeyi yapma ise olumlu edimden söz edilir. İrade beyanında bulunma borcu⁴ da yapma borcunun bir türü olarak kabul edilir⁵. Sözleşme yapma borcu, irade beyanında bulunma borcu kapsamında sadece borçlu tarafından yerine getirilebilecek borçlarından.

¹ Yargıtay, 12. HD, T. 06.11.2025, E. 2025/6239, K. 2025/7199 (Lexpera).

² Kararda her ne kadar ödeme emri gönderildiği belirtilmişse de Örnek No: 4-5 icra emrine ilişkindir.

³ OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. TURGUT: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 18. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021, s. 7.

⁴ İrade beyanında bulunma borcu ile ilgili detaylı açıklama için bkz. AKKAN Mine: *Bir İşin Yapılmasına İlişkin İlâmların İcrası (İİK m. 30, m. 343)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 238-245; BAŞOĞLU Başak: *Aynen İfa Talebi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 85 vd; ERDOĞAN, Ersin: “Yapma Borçlarının İcrası ve Bazı Temel Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2017, Cilt 75, Sayı

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmamakla beraber, irade beyanında bulunma borcu, yapma borcu çerçevesinde eda davasının konusunu oluşturabilir⁶. Bu konuda İsviçre Federal Usûl Kanunu'nun 344. maddesi ile Alman Medenî Usûl Kanunu'nun 894. maddesinde özel düzenleme bulunmaktadır. Söz konusu hükümlere göre, borçlu irade açıklamasında bulunmaya mahkûm edilmişse, hüküm kesinleştiği anda açıklama yapılmış sayılır. Buna göre mahkeme kararının kesinleşmesiyle hükmün, borçlunun beyanının yerine geçeceği açıkça kabul edilmiştir. İrade beyanına ilişkin hüküm, inşâî niteliği haiz bir hüküm olmayıp, eda hükmü olarak kabul edilir⁷. İsviçre hukukunda da irade beyanında bulunma borcu, yapma borcu olarak kabul edilir^{8,9}.

Alman ve İsviçre hukukunda irade beyanında bulunulmasına ilişkin hüküm, davalının yapması gereken irade beyanının yerine geçer. İrade beyanı, bu hükümle birlikte yapılmış sayılır. Bu nedenle İsviçre ve Alman hukukuna göre irade beyanı, mahkeme kararıyla ikame edilmiş olur. Bunun sonucu olarak kararın kesinleşmesiyle icrası doğrudan gerçekleşir. Ayrıca icra prosedürünün yürütülmesine ihtiyaç yoktur¹⁰. Buna göre, irade beyanında bulunma borcu için açılan davada hüküm inşâî nitelikte olmadığı hâlde, her iki hukuk sisteminde de mahkeme kararının icraya konu olmadan doğrudan irade beyanının yerine geçeceği kabul edilmektedir. Bu tür bir eda hükmünün özelliği, cebrî icra hukukuna ilişkin düzenleme gereğince yapılması gereken irade beyanının hükümle ikame edilmesidir. Burada hukukî bir varsayım söz konusudur¹¹.

Türk hukukunda, İsviçre ve Alman hukukunda olduğu gibi özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Yargıtay 12. Hukuk Dairesi yukarıda yer verilen kararında “Sözleşme yapma vaadi (ön sözleşme) borcunun cebrî icrası ancak ve ancak bir mahkeme kararı ile mümkündür. Eğer borçlu sözleşmeyi imzalamaktan kaçınırsa, alacaklı (kiracı), mahkemeden aynen ifa davası açarak borçlunun iradesinin mahkeme hükmüyle ikame edilmesini talep edebilir. Bu tür bir mahkeme kararı, inşâî hüküm niteliğindedir; yani yeni bir hukuki durum (sözleşmenin kurulmuş olması) oluşturur.” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Öncelikle irade beyanında bulunma borcu, niteliği itibarıyla bir yapma borcudur ve eda davasının konusunu oluşturur¹². Bu dava neticesinde verilen hüküm de eda hükmüdür. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi de “sözleşme yapma vaadi (ön sözleşme) borcunun” aynen ifa davasına konu olabileceğini kabul

2, s. 149, 162; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip / HATEMİ, Hüseyin / SEROZAN, Rona / ARPACI, Abdülkadir: *Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. III (SEROZAN, Rona, İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme)*, 7. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 222 vd.

⁵ BAŞOĞLU, s. 85; YAZICI TIKTIK, Çiğdem: “Bir İşin Yapılmasına veya Yapılmamasına İlişkin İlamların İcrası”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2014, Cilt 16, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 2741; ERDOĞAN, s. 162; AKKAN, s. 109, 238; BÜYÜK, Elif İrmak: *Medeni Usul Hukukunda İnşai Dava ve İnşai Hüküm*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 173.

⁶ OĞUZMAN / ÖZ, s. 405; PEKCANITEZ, Hakan / SİMİL, Cemil: “Dava Hakkında Genel Bilgiler”, PEKCANITEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya / SİMİL, Cemil / DIRENİSA, Efe (Ed.): *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, Cilt II*, 16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025 (Pekcanitez Usûl Cilt II), s. 1487; YAZICI TIKTIK, s. 2741; ERDOĞAN, s. 162.

⁷ ROHNER, Thomas: “Art. 344”, BRUNNER, Alexander / SCHWANDER, Ivo / VISCHER, Moritz (Hrsg.): *ZPO Schweizerische Zivilprozessordnung Kommentar*, 3. Baskı, DIKE Verlag, Zürich/St. Gallen, 2025 (DIKE Komm), N. 6; JOSI, Christian / KELLERHALS, Franz: “Art. 344”, E. AEBI-MÜLLER, Regina / MÜLLER, Christoph (Hrsg.): *Schweizerische Zivilprozessordnung - Art. 1 - 408 ZPO*, Berner Kommentar, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2026 (BK), N. 7; STAEHELIN, Daniel: “Art. 344”, SUTTER-SOMM, Thomas / LÖTSCHER, Cordula / LEUENBERGER, Christoph / SEILER, Benedikt (Hrsg.): *Kommentar zur Schweizerischen Zivilprozessordnung (ZPO)*, 4. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich/Genf, 2025 (SK), N. 4; ZINSLI, Gian Reto: “Art. 344”, SPÜHLER, Karl / TENCHIO, Luca / INFANGER, Dominik (Hrsg.): *Schweizerische Zivilprozessordnung*, Basler Kommentar, 3. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2017 (BSK), N. 2, 6; LUGANI, Julia: “§ 894”, PRÜTTING, Hanns / GEHRLEIN, Markus (Hrsg.): *Zivilprozessordnung*, 11. Baskı, Luchterhand Verlag, Köln, 2019 (PRÜTTING / GEHRLEIN ZPO), N. 5.

⁸ JOSI / KELLERHALS, BK, Art. 344, N. 2.

⁹ İsviçre hukukunda irade beyanında bulunulmasına ilişkin davaların nadiren açıldığı, zira doğrudan ifaya yönelik yahut inşâî davalarla sonuca daha hızlı ve kolay ulaşıldığı ifade edilmektedir (STAEHELIN, SK, Art. 344, Rn. 4; JOSI / KELLERHALS, BK, Art. 344, N. 15; ZINSLI, BSK, Art. 344 N. 4).

¹⁰ ROHNER, DIKE Komm, Art. 344, N. 8; JOSI / KELLERHALS, BK, Art. 344, N. 8; SEIBEL, Mark: “§ 894”, ZÖLLER, Richard (Hrsg.): *Zivilprozessordnung*, 32. Baskı, Otto Schmidt Verlag, Köln, 2018 (ZÖLLER ZPO), N. 6; LUGANI, PRÜTTING / GEHRLEIN ZPO, § 894, Rn. 1.

¹¹ ZINSLI, BSK, Art. 344, N. 6; SEIBEL, ZÖLLER ZPO, § 894, Rn. 6; LUGANI, PRÜTTING / GEHRLEIN ZPO, § 894, Rn. 1.

¹² YAZICI TIKTIK, s. 2741.

etmekle beraber, mahkeme kararının inşâî hüküm niteliğinde olduğunu kabul etmektedir. Buna katılmak mümkün değildir. Çünkü aynen ifa talebi eda davasına konu olabilmekte ve mahkemenin verdiği hüküm de inşâî hüküm değildir; eda hükmüdür^{13,14}. Eda hükmü ile bir talebin icrası sağlanabilirse de hukukî durum değişikliği doğmaz. Diğer bir ifadeyle mahkeme, verdiği karar ile yeni bir hukukî durum oluşturmamaktadır; yani, doğrudan “sözleşme kurulmuş olmamaktadır”; mahkeme yalnızca davayı “sözleşmenin kurulması için eksik olan irade beyanında bulunmaya” mahkûm etmektedir. Bu hükümle birlikte de hukukî durum doğrudan değişmez. Davalı sadece belirli bir davranışta bulunmaya zorlanır¹⁵. Bu nedenle aynen ifa davasında verilen karar, inşâî nitelikte değildir. İrade beyanında bulunmaya ilişkin mahkeme kararının inşâî nitelikte olduğunu kabul eden Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin kararına katılmak mümkün değildir.

Türk hukukunda, İsviçre ve Alman hukukundaki gibi irade beyanının yerini doğrudan mahkeme hükmünün alacağı şekilde bir düzenleme bulunmadığı için irade beyanında bulunmaya ilişkin hükmün, İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre icrasının sağlanması gerekir¹⁶. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin kararına konu olayda kira sözleşmesi yapma borcu, esasında bir işin yapılması değil, irade beyanında bulunma bakımından yapma borcu kapsamında değerlendirilebilir. Zira kira sözleşmesi de tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamasıyla kurulur (Türk Borçlar Kanunu m. 1). Kira sözleşmesi rızâî bir sözleşme olup, her iki tarafın borç altına girdiği karşılıklı sözleşmelerdendir.

İrade beyanında bulunma borcu, sadece borçlu tarafından yerine getirilebilecek borçlardandır. Bu açıdan borcun, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin kararında örnek olarak işaret ettiği “bir ressamın tablo yapma borcundan” herhangi bir farkı bulunmamaktadır. İcra dairesinin “fiziksel baskı kullanmak suretiyle”¹⁷ borçluyu irade beyanında bulundurması veya ressama tablo yaptırması mümkün değildir. Bu açıdan irade beyanında bulunma veya bir işin bizzat borçlu tarafından yapılması borçlarının, icra dairesi marifetiyle sağlanamaması arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesinin uygulama alanı bir irade beyanında bulunmaya ilişkin olabileceği gibi fiziksel bir işin bizzat borçlu tarafından yapılmasına ilişkin de olabilir. Her iki durumda da borcun aynen ifası icra dairesi marifetiyle sağlanamamakta; ancak icra takibiyle borçlu üzerinde baskı kurularak irade beyanında bulunması veya bizzat yerine getirmekle yükümlü olduğu işi yerine getirmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Cebrî icra yoluyla borçlar, bazen doğrudan cebrî icra yöntemiyle bazen de dolaylı yoldan borçlu üzerinde baskı kurulmak suretiyle fiilen gerçekleştirilmektedir¹⁸. Borçlu icra takibinde irade beyanında bulunursa veya verilen örnekteki gibi ressam tabloyu yaparsa, borç da yerine getirilmiş olacaktır. Aksi takdirde borçlunun İcra ve İflâs Kanunu'nun 343. maddesi gereğince tazyik hapsi ile cezalandırılması söz konusu olacaktır¹⁹. Bu nedenle Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesinin uygulanması bakımından tazyik hapsini sadece “fiziksel bir eylemi yerine getirme” borcuyla

¹³ Hükümle ilgili detaylı bilgi için bkz. ATALI, Murat / DIRENİSA, Efe: “Karar ve Hüküm”, PEKCANİTEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya / SİMİL, Cemil / DIRENİSA, Efe (Ed.): *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku*, Cilt IV, 16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025 (Pekcanitez Usûl Cilt IV), s. 3201 vd; BORAN GÜNEYSU, Nilüfer: *Medenî Usûl Hukukunda Karar*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 111 vd. İnşâî hükümle ilgili detaylı bilgi için bkz. ÖNEN, Ergun: *İnşâî Davâ*, Olgaç Matbaası, Ankara, 1981, s. 166 vd; ATALI / DIRENİSA, *Pekcanitez Usûl Cilt IV*, s. 3219-3220; BUZ, Vedat: *Medenî Hukukta Yenilik Doğuran Haklar*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 183-188; BÜYÜK, s. 145 vd.

¹⁴ İnşâî hüküm ile eda hükmünün karşılaştırılması için bkz. ATALI / DIRENİSA, *Pekcanitez Usûl Cilt IV*, s. 3218 vd; BÜYÜK, s. 170.

¹⁵ STAEHELIN, SK, Art. 344, N. 4.

¹⁶ YAZICI TIKTIK, s. 2742; ERDOĞAN, s. 164; ARAS, Aslı: “Seçimlik Borcun İfa ve İcrası”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, Cilt 28, Sayı 3, s. 1129. Bu konudaki tartışmalar ve gayrimenkul satış vaadine ilişkin uygulama için ayrıca bkz. ATALAY, Oğuz: “Bir Şeyin Yapılması ve Yapılmamasına İlişkin İlâmların İcrası”, *MİHBİR 14. Abant Toplantısı “İlamlı İcra*, Adalet Bakanlığı, Ankara, 2016, s. 155-156. Yapma borçları için cebrî icra imkânının olmadığı hususunda bkz. OĞUZMAN / ÖZ, s. 404 vd.

¹⁷ AKKAN, s. 25.

¹⁸ AKKAN, s. 7.

¹⁹ YAZICI TIKTIK, s. 2742; ERDOĞAN, s. 164; ARAS, s. 1129.

sınırlandırması isabetli değildir. Fiziksel eylemin bizzat borçlu tarafından yerine getirilmesi ile irade beyanında bulunma borcunun yerine getirilmesinin cebrî icraya konu olması bakımından hiçbir fark yoktur.

IV. İRADE BEYANINDA BULUNMA BORÇLARINA İLİŞKİN ARABULUCULUK ANLAŞMA BELGELERİNİN İCRASINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

İncelenen kararda Yargıtay 12. Hukuk Dairesi “*Diğer taraftan, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 15/4 maddesinde ‘Niteliği gereği yargısal bir yetkinin kullanımı olarak sadece hakim tarafından yapılabilecek işlemler arabulucu tarafından yapılamaz.’ şeklinde düzenleme mevcuttur.*” tespitinde bulunduktan sonra “[...] *Arabuluculuk tutanağı, tarafların sadece bir vadedini belgelemektedir; mahkemenin inşaî hükmünü içermemektedir. Bu nedenle, bu yönde hüküm içeren arabuluculuk anlaşma belgesine dayalı icra takibi başlatılarak borçlu kira sözleşmesi yapmaya zorlanamaz.*” sonucuna varmaktadır.

Öncelikle Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun (HUAİK) 15. maddesinin dördüncü fıkrasındaki niteliği gereği yargısal bir yetkinin kullanımı olarak sadece hâkim tarafından yapılabilecek işlemlerin arabulucu tarafından yapılamayacağı hükmüne yaptığı atfın kararla bir ilgisinin bulunmadığını düşünüyoruz. Zira karardan anladığımız kadarıyla, arabulucunun geçici hukukî koruma kararı vermesi veya bilirkişi incelemesi yaptırması, tanık dinlemesi gibi hâkime ait yargısal bir yetkinin kullanılmasına ilişkin herhangi bir işlemi bulunmamaktadır. Kaldı ki Yargıtay’ın bu yorumu anlaşmanın arabulucu tarafından yapıldığı şeklinde bir anlayışa da sebebiyet vermektedir. Oysa arabuluculuk sürecinde arabulucunun işlevi Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun ikinci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde açıklanmıştır. Arabuluculuk süreci sonunda anlaşmaya varılması tarafların ihtiyarında olup, anlaşma arabulucunun inisiyatifindeki bir yetkinin kullanımı sonucunda gerçekleşmez²⁰.

İlâm niteliğindeki belgeler, ilâmlı icranın dayanağını oluşturur²¹. Ancak bunun için ilâm niteliğindeki belgelerin, hak sahiplerinin haklarını açık ve kesin olarak ortaya koyması gerekir²². Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 18. maddesine göre icra edilebilirlik şerhi içeren arabuluculuk anlaşma belgeleri ile kanunlarda icra edilebilirlik şerhi alınmasının zorunlu kılındığı hâller hariç, taraflar ve avukatları ile arabulucunun, ticarî uyuşmazlıklar bakımından ise avukatlar ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgeleri, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilâm niteliğinde belge sayılır²³.

Kira ilişkisinden kaynaklanan bir uyuşmazlığa ilişkin arabuluculuk anlaşma belgesi, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 18/B maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca gerekli icra edilebilirlik şerhi alınmış olması kaydıyla, ilâmlı icranın dayanağını oluşturabilir. Kira ilişkisinden kaynaklanan bir uyuşmazlığa ilişkin arabuluculuk anlaşma belgesinin icra edilebilmesi için icra edilebilirlik şerhi alınması zorunludur²⁴. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 18. maddesinin üçüncü fıkrasına göre icra edilebilirlik şerhinin verilmesi çekişmesiz yargı işi olup, mahkemenin yapacağı incelemenin kapsamı *anlaşmanın içeriğinin arabuluculuğa ve cebrî icraya elverişli olup olmadığı* hususlarıyla sınırlıdır.

²⁰ Anlaşma arayışında egemenliğin taraflara ait olduğu konusunda detaylı bilgi için bkz. YAZICI, Çiğdem: *Arabuluculukta Gizliliğin Korunması*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 47 vd.

²¹ İlâmlı icranın dayanakları hakkında detaylı bilgi için bkz. TANRIVER, Süha: *İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1996, s. 62 vd.

²² TANRIVER, s. 83.

²³ Arabuluculuk anlaşma belgesinin hukukî niteliği hakkında detaylı bilgi için bkz. AKYOL ASLAN, Leyla: *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Çerçevesinde Arabuluculuk Son Tutanağı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s. 170, dn. 335, 172-173.

²⁴ Zorunlu icra edilebilirlik şerhine ilişkin düzenlemelerin eleştirisi için bkz. ÖZEKES, Muhammet / YAZICI, Çiğdem: “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları”, PEKCANİTEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya / SİMİL, Cemil / DİRENİSA, Efe (Ed.): *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, Cilt V*, 16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025 (Pekcanitez Usûl Cilt V), s. 4935-4937.

Yapma borcunun konusu, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri işlerdense arabuluculuğa elverişlidir (HUAK m. 1/2)²⁵. Arabuluculuk faaliyeti sonunda varılan anlaşmanın kapsamı taraflarca belirlenir (HUAK m. 18/1). Kira ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıklar tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri işlerdendir. 7445 sayılı Kanun'la Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na eklenen 18/B maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi gereğince kira ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıklar için dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, kira ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişli olduğu konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte burada cevaplanması gereken soru şudur: Taraflar, arabuluculuk anlaşma belgesinde kira sözleşmesi yapma borcu altına girmişler ve taraflardan biri bundan kaçınmışsa, diğer taraf arabuluculuk anlaşma belgesine dayalı ilâmlı icra yoluna başvurarak borçluyu zorlayabilir mi?

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, bu şekilde başlatılan takibin iptaline karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bu ise kira sözleşmesi yapma borcunu içeren arabuluculuk anlaşma belgesinin “*cebri icraya elverişli olmadığı*” sonucunu doğurmaktadır. Ancak bu sonuç, hukukî güvenlik ilkesi ile alacaklının yargıya güveni önemli şekilde zedelenmektedir. Çünkü cebri icraya elverişli olduğu için icra edilebilirlik şerhi verilen kira sözleşmesi yapma borcu içeren arabuluculuk anlaşma belgesinin icrasını talep eden alacaklı, icra aşamasında bu defa söz konusu arabuluculuk anlaşma belgesinin cebri icraya elverişli olmadığı gerekçesiyle takibinin iptali ile karşı karşıya kalmaktadır.

Alman hukukunda bu konuda önemli bir düzenleme bulunmaktadır. Hukukumuzdaki Avukatlık Kanunu 35/A maddesine benzer bir düzenleme olan Alman Medenî Usûl Kanunu'nun 796/a maddesine göre²⁶ avukatın sulh sözleşmesinin icra edilebilir hâle gelmesi veya aynı Kanun'un 794. maddesinin birinci fıkrasının beşinci bendine göre Alman mahkemesince veya noterce yetki sınırları içinde ve öngörülen şekilde düzenlenen belgenin icra edilebilmesi için konusunun irade beyanında bulunmaya ilişkin olmaması gerekir²⁷. Zira borçlunun irade beyanının yerine geçecek mahkûmiyetin kesin hüküm doğurmaya elverişli olması gerektiği kural olarak kabul edilmektedir²⁸. Alman Medenî Usûl Kanunu'nun 894. maddesi bunu sağlamaktadır²⁹. Zira yukarıda da ifade edildiği üzere söz konusu madde ile mahkemenin hükmünün borçlunun irade beyanının yerine geçeceği kabul edilmiştir. Türk hukukunda Alman Medenî Usûl Kanunu'nun 894. maddesindeki gibi mahkemenin hükmünün borçlunun irade beyanının yerine geçeceğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığı gibi arabuluculuk anlaşma belgesinin irade beyanında bulunma borcu içermesi durumundan icra edilemeyeceğine ilişkin de düzenleme bulunmamaktadır. Cebri icra hukukunun temeli “*kanunilik ilkesi*”dir³⁰. İcra hukuku ile ilgili yorumlar ve uygulamalarda kanunun sınırlarının aşılmaması zorunludur. Kanunî çerçevenin dışına çıkmamak için icra hukukunda yapılacak yorumların amaca uygun, temel haklarla uyumlu ve dar yorum yöntemi ile yapılması gerekir³¹. Yasal bir sınırlama olmadan yorum veya uygulamayla irade beyanında bulunma

²⁵ Arabuluculuğa elverişli uyuşmazlıklar hakkında detaylı açıklama için bkz. ÖZEKES / YAZICI, *Pekcanitez Usûl Cilt V*, s. 4889 vd; EKMEKÇİ, Ömer / ÖZEKES, Muhammet / ATALI, Murat / SEVEN, Vural: *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2019, s. 48 vd.

²⁶ Bu konuda ayrıca bkz. TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis: *Türk Hukukunda Arabuluculuk*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 75, 79.

²⁷ Alman Medenî Usûl Kanunu'nun 796/a maddesinin ikinci fıkrasına göre konut kira ilişkileri avukatın sulh sözleşmesinin; 794. maddesinin birinci fıkrasının beşinci bendine göre de konut kira ilişkisinin varlığı, devamı, tahliye, teslim gibi konular da Alman mahkemesince veya noterce düzenlenen belgenin konusunu oluşturmamalıdır.

²⁸ Buna göre, hakem kararlarıyla tenfiz edilmiş yabancı mahkeme kararlarının Alman Medenî Usûl Kanunu'nun 894. maddesi kapsamında olduğu kabul edilmektedir (LUGANI, PRÜTTING / GEHLEIN ZPO, § 894, N. 5; SEIBEL, ZÖLLER ZPO, § 894, Rn. 4). Aynı şekilde irade beyanının mahkeme huzurunda yapılan sulh sözleşmesinde geçebileceği kabul edilmektedir (SEIBEL, ZÖLLER ZPO, § 894, Rn. 4).

²⁹ Söz konusu özel düzenlemenin bulunmaması ihtimalinde Alman Medenî Usûl Kanunu'nun 888. maddesinin uygulanacağı ve ilâma rağmen irade beyanında bulunmayan borçlunun ancak para ya da hapis ile tazyik edileceği hakkında bkz. BÜYÜK, s. 179.

³⁰ PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral / ÖZEKES, Muhammet: *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, On İki Levha Yayıncılık, 12. Baskı, İstanbul, 2025, s. 30.

³¹ ÖZEKES, Muhammet: *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, s. 90, 92.

borcu içeren arabuluculuk anlaşma belgesinin icra edilemeyeceğini kabul etmek alacaklının hak arama özgürlüğünü ve adalete erişim hakkını ihlâl eder³².

Türk hukukunda bir işin yapılmasına ilişkin arabuluculuk anlaşma belgelerinin İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre icra edilebileceği kural olarak kabul edilmektedir³³. Buna karşılık ilâm niteliğindeki belgenin konusu borçlu dışında başkası tarafından yerine getirilecek işlerden ise İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesinin tam olarak uygulanmasının mümkün olduğu; ancak, bizzat borçlu tarafından yapılması gereken işlere ilişkin borçlarda borçlunun cebrî icraya zorlanması ve bunun için tazyik hapsinin uygulanmasının, yani İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesinin bu kısımlarının uygulanmasının mümkün olmadığı da ifade edilmektedir³⁴. Böyle olunca bizzat borçlu tarafından yapılması gereken işlere yönelik ilâm niteliğindeki bir belgeye dayalı başlatılacak ilâmlı icra takibinde borcun dolaylı yoldan, borçlu üzerinde baskı kurulmak suretiyle fiilen gerçekleştirilmesi de mümkün olmaktadır. Zira bu durumda İcra ve İflâs Kanunu'nun 343. maddesinde düzenlenen tazyik hapsine ilişkin hüküm uygulanamamaktadır. Bu sonuç, irade beyanında bulunma borçları bakımından da aynen geçerlidir.

İlâmların icrasında olduğu gibi ilâm niteliğinde bir belgeye bağlı bizzat borçlu tarafından yapılması gereken borçların da aynen ifası icra dairesi marifetiyle sağlanamaz. Burada ayrıca görüldüğü üzere ilâmların icrasından farklı olarak borçlu üzerinde baskı kurulmasını sağlayan İcra ve İflâs Kanunu'nun 343. maddesi de uygulanamamaktadır. Ancak irade beyanında bulunma (bizzat borçlu tarafından yerine getirilmesi gereken yapma) borcunu içeren arabuluculuk anlaşma belgesinin (ilâm niteliğindeki belgenin) İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre ilâmlı icranın dayanağı olması ile icra emrinin yerine getirilmemesi nedeniyle İcra ve İflâs Kanunu'nun 343. maddesinin uygulanamaması birbirinden ayrılmalıdır. Diğer bir ifadeyle, ilâm niteliğindeki belgeye dayalı takipte İcra ve İflâs Kanunu'nun 343. maddesinin uygulanamayacak olması, İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre takip başlatılmasına engel değildir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre başlatılan takibin dayanağının ilâm niteliğinde bir belge olması ve borçlunun icra emrine rağmen ifadan kaçınması takibin iptali sebebi olarak da kabul edilemez. Takip talebi kanundaki şartları içeriyorsa ve arabuluculuk anlaşma belgesinde yapma borcunun konusu açık ve kesin olarak gösterilmişse ilâmlı icraya konu olabileceği gibi borcun yerine getirilmemesi takibin iptalini gerektiren bir sebep de sayılamaz. *Buradaki sorun takibin hukukî dayanağında değil, cebrî icra yaptırımının yetersiz olmasındadır*. Bu nedenle irade beyanında bulunma borcu, ilâmlı icraya elverişli bir belgeye bağlanmışsa alacaklı borcun ifası için İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre takip başlatabilir. İcra emrini alan borçlu, borcunu pekâlâ kendiliğinden yerine getirebilir. İcra takibi başlatılmasından sonra borcun mutlaka zorla yerine getirilmesi gerektiği kabul edilseydi, borçluya ödeme veya icra emriyle borcu yerine getirmesi için süre verilmesine ilişkin düzenlemeler de yapılmazdı. Bu nedenle, alacaklının bu ihtimâlde de ilâmlı icra takibi başlatılmasında hukukî yararının var olduğu kabul edilmelidir. Alacaklının takibi sonuçsuz kalırsa, borçludan tazminat talebinde bulunması gerekir³⁵.

³² Hak arama özgürlüğü ve adalete erişim hakkı için bkz. AKKAN, Mine / KAZMAZ TEPE, Büşra: “Medenî Usûl Hukukunda Yargılamaya Genel Bakış ve İlkeler Konusundaki Gelişim”, (Ed.) PEKCANITEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet: *Cumhuriyetin 100. Yılında Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukukumuzun Gelişim ve Değişim Süreci*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 482 vd.

³³ YAZICI TIKTIK, s. 2750.

³⁴ *Akkan*'ın da haklı olarak ifade ettiği gibi suç ve cezalarda kıyas mümkün olmadığından İİK m. 343 ilâm niteliğindeki belgelerin icrasında uygulanamaz. Bunun dışında *Akkan* ilâm niteliğindeki bir belgede yapma veya yapmama borcunun yer alması sebebiyle doğrudan ilâmlı icra takibine başvurulmasının ve sonuç itibarıyla borçlunun hapisle tazyik ile karşı karşıya kalmasının, Anayasa'da düzenlenen borç için hapis yasağı anlamında tartışmaları da beraberinde getirebileceğini ifade etmektedir (AKKAN, s. 23-24). Bu konuda detaylı bilgi için ayrıca bkz. YILMAZ, Ejder: “Borçlunun Sözleşmeden Doğan Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesine İlişkin Anayasa Hükümü ve İcra İflas Suçları”, *Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 493 vd.

³⁵ Sadece borçlu tarafından yapılabilecek işlere ilişkin ilâmlar bakımından bkz. OĞUZMAN / ÖZ, s. 406; KURU, Baki: *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 975; ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder / TAŞPINAR AYVAZ, Sema / HANAĞASI, Emel: *İcra ve İflâs Hukuku*, 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s. 501; ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin: *İcra ve İflâs Hukuku*, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s.474; AKKAN, s. 112. Yargıtay, 23. HD, T. 28.03.2017, E. 2016/6308, K. 2018/967 sayılı kararda yer alan muhalefet şerhindeki görüş, Yargıtay, 23. HD, T. 03.07.2018, E. 2015/9765, K. 2018/3903 sayılı kararında aynen şu şekilde kabul görmüştür: “*Yapma borcu borçlusu tarafından ifa edilmediği takdirde*

İrade beyanında bulunma borcuna ilişkin arabuluculuk anlaşma belgesinin ilâmlı icraya konu olması hâlinde icra dairesinin, mahkemenin yerine kaim olduğu da söylenemez. Yani icra dairesi, değerlendirilen kararda ifade edildiği şekliyle “*inşai yetki*”ye sahip değildir, zaten bir inşai yetki de kullanmamaktadır. İcra dairesinin konumu ve yetkisi, kararda örnek olarak gösterilen ressamın tablo yapma borcuna ilişkin bir ilâmın icrasındakinden farklı değildir. Bu nedenle, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin takibin iptaline karar verilmesi gerektiği yönünde vardığı sonuca katılmak mümkün değildir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin takibin iptalini gerektiren uygulaması yerine, takip hakkının varlığını kabul etmesinin hem ilâmlı icra sistematığına hem de arabuluculuk anlaşma belgelerine tanınan icra kabiliyetinin amacına daha uygun olduğu kanaatindeyiz.

SONUÇ

İrade beyanında bulunma borcu, niteliği itibarıyla bir yapma borcu olup, eda davasına konu olabilir. Türk hukukunda, Alman ve İsviçre hukukunda olduğu gibi mahkeme hükmünün doğrudan borçlunun irade beyanının yerine geçeceğine ilişkin açık bir düzenleme mevcut olmadığından irade beyanında bulunma borcuna ilişkin ilâmların da İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesine göre icra edilmesi gerekir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin İcra ve İflâs Kanunu'nun 30. maddesinin uygulanması bakımından tazyik hapsini sadece “*fiziksel bir eylemi yerine getirme*” borcuyla sınırlandırması isabetli değildir.

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu uyarınca ilâm niteliği tanınan ve içeriğinde tarafların borç ve yükümlülüklerini açık, belirli ve icra edilebilir biçimde ortaya koyan anlaşma belgeleri ilâmlı icraya elverişlidir. İlâm niteliğindeki anlaşma belgeleri sadece borçlunun yapabileceği irade beyanında bulunmaya ilişkin de olabilirler. İcra ve İflâs Kanunu'nun 343. maddesinin irade beyanında bulunma borçlarına ilişkin ilâm niteliğindeki belgelere dayalı ilâmlı icra takiplerinde uygulanamaması, bu belgelere dayalı ilâmlı takip başlatılmasına engel değildir. Borçlunun icra emrine rağmen ifadan kaçınması takibin iptalini gerektirmez. Buradaki sorun takibin hukukî dayanağında değil, cebri icra yaptırımının yetersiz olmasındadır. Takibi sonuçsuz kalan alacaklı, borçludan tazminat talebinde bulunabilir. Bu nedenle, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin takibin iptalini gerektiren uygulamasının yerine, takip hakkının varlığını kabul eden bir yorumun hem ilâmlı icra sistematığıyla hem de arabuluculuk anlaşma belgelerine tanınan icra kabiliyetinin amacıyla daha uyumlu olduğunu düşünüyoruz.

hukuk sistemimizde ihkakı hak ve zorla elde etme yasaklandığından borçlu bakımından nihai olarak tazminat ya da nama ifa bedeli şeklinde bir verme borcuna döner. Yapma borcunun aynen ifası ve cebri icrası hukuki gelişmenin bir sonucu olarak kanunlarda bugünkü şeklini almıştır. Kimse bir eyleme ve tutuma zorlanamaz genel ilkesi kanunlarda yer bulmuştur. Nitekim HMK madde 105’de eda davasının konusu içine yapma borcunun da girdiği belirtilmiştir. Yapma borçlarının hepsi de aynen ifanın kapsamında değildir. Şahsa bağlı olan yapma borçlarında İİK madde 343’de ki hapsen tazyik dolaylı imkanı dışında aynen ifası mümkün değildir. Sadece tazminat istenebilir.” (Lexpera).

KAYNAKÇA

- AKKAN Mine: *Bir İşin Yapılmasına İlişkin İlamların İcrası (İİK m. 30, m. 343)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- AKKAN, Mine / KAZMAZ TEPE, Büşra: “Medenî Usûl Hukukunda Yargılamaya Genel Bakış ve İlkeler Konusundaki Gelişim”, (Ed.) PEKCANİTEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet: *Cumhuriyetin 100. Yılında Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukukumuzun Gelişim ve Değişim Süreci*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023.
- AKYOL ASLAN, Leyla: *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Çerçevesinde Arabuluculuk Son Tutanağı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025.
- ARAS, Aslı: “Seçimlik Borcun İfa ve İcrası”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, Cilt 28, Sayı 3, s. 1111-1144.
- ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder / TAŞPINAR AYVAZ, Sema / HANAĞASI, Emel: *İcra ve İflâs Hukuku*, 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025.
- ATALAY, Oğuz: “Bir Şeyin Yapılması ve Yapılmamasına İlişkin İlamların İcrası”, *MİHBİR 14. Abant Toplantısı “İlamlı İcra”*, Adalet Bakanlığı, Ankara, 2016, s. 153-160.
- ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin: *İcra ve İflâs Hukuku*, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025.
- BAŞOĞLU Başak: *Aynen İfa Talebi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- BORAN GÜNEYSU, Nilüfer: *Medenî Usûl Hukukunda Karar*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- BRUNNER, Alexander / SCHWANDER, Ivo / VISCHER, Moritz (Hrsg.): *ZPO Schweizerische Zivilprozessordnung Kommentar*, 3. Baskı, DIKE Verlag, Zürich/St. Gallen, 2025 (DIKE Komm).
- BUZ, Vedat: *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.
- BÜYÜK, Elif Irmak: *Medeni Usul Hukukunda İnşai Dava ve İnşai Hüküm*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- E. AEBI-MÜLLER, Regina / MÜLLER, Christoph (Hrsg.): *Schweizerische Zivilprozessordnung - Art. 1 - 408 ZPO*, Berner Kommentar, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2026 (BK).
- EKMEKÇİ, Ömer / ÖZEKES, Muhammet / ATALI, Murat / SEVEN, Vural: *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- ERDOĞAN, Ersin: “Yapma Borçlarının İcrası ve Bazı Temel Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2017, Cilt 75, Sayı 2, s. 145-175.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip / HATEMİ, Hüseyin / SEROZAN, Rona / ARPACI, Abdülkadir: *Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. III (SEROZAN, Rona, İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme)*, 7. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.
- KURU, Baki: *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. TURGUT: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, 18. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.
- ÖNEN, Ergun: *İnşai Davâ*, Olgaç Matbaası, Ankara, 1981.
- ÖZEKES, Muhammet: *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.
- PEKCANİTEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya / SİMİL, Cemil / DİRENİSA, Efe (Ed.): *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, Cilt II*, 16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025 (Pekcanitez Usûl Cilt II).
- PEKCANİTEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya / SİMİL, Cemil / DİRENİSA, Efe (Ed.): *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, Cilt IV*, 16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025 (Pekcanitez Usûl Cilt IV).
- PEKCANİTEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya / SİMİL, Cemil / DİRENİSA, Efe (Ed.): *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, Cilt V*, 16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025 (Pekcanitez Usûl Cilt V).
- PRÜTTING, Hanns / GEHRLEIN, Markus (Hrsg.): *Zivilprozessordnung*, 11. Baskı, Luchterhand Verlag, Köln, 2019 (PRÜTTING / GEHRLEIN ZPO).

- SPÜHLER, Karl / TENCHIO, Luca / INFANGER, Dominik (Hrsg.): *Schweizerische Zivilprozessordnung*, Basler Kommentar, 3. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2017 (BSK).
- SUTTER-SOMM, Thomas / LÖTSCHER, Cordula / LEUENBERGER, Christoph / SEILER, Benedikt (Hrsg.): *Kommentar zur Schweizerischen Zivilprozessordnung (ZPO)*, 4. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich/Genf, 2025 (SK).
- TANRIVER, Süha: *İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1996.
- TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis: *Türk Hukukunda Arabuluculuk*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.
- YAZICI TIKTIK, Çiğdem: “Bir İşin Yapılmasına veya Yapılmamasına İlişkin İlâmların İcrası”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2014, Cilt 16, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez’e Armağan, s. 2735-2776.
- YAZICI, Çiğdem: *Arabuluculukta Gizliliğin Korunması*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- YILMAZ, Ejder: “Borçlunun Sözleşmeden Doğan Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesine İlişkin Anayasa Hükmü ve İcra İflas Suçları”, *Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 493-502.
- ZÖLLER, Richard (Hrsg.): *Zivilprozessordnung*, 32. Baskı, Otto Schmidt Verlag, Köln, 2018 (ZÖLLER ZPO).